

Teksti: Eero Ojanen
Kuvat: Jukka O. Mattila

Jaakko Juteinin hautaa vaalitaan Viipurissa

Rahkoilan kylässä, Juutilan talossa syntynyt ja elämäntyönsä paljolti Viipurissa tehnyt kirjailija Jaakko Juteini (1781–1855) haudattiin aikanaan kotikaupunkiinsa Viipuriin. Hänen vaimonsa Katariina Margareeta (1788-1841) oli saanut leposijansa sieltä jo aiemmin samoin kuin heidän pienenä kuollut tyttärensä Laura Maria. Juteini-puolisoiden haudalle valmistettiin Jaakko Juteinin itsensä suunnittelema komea, jalustalla vaakatasossa lepäävä hautapaasi, jossa vainajien nimien lisäksi oli kirjailijan runosäkeistö. Hauta sijaitsi Ristimäen hautausmaalla kaupungin itäisellä laidalla, Pietarin suuntaan johtavan vanhan valtatie läheisyydessä. Viime sotien aikana tuo alue koki kovia. Itse asiassa sekä talvisodan että jatkosodan taistelut Viipurin osalta päättyivät juuri Ristimäen hautausmaan tienoille. Laaja, monesta osasta koostuva hautausmaa-alue tuhoutui osittain, mutta Lepolaksi tai myös Rauhalaksi kutsuttu osa, jolla Juteinin hauta on, säästy ainakin jossain määrin, ja sitä käytettiin hautausmaana myös alueen uusien isäntien aikana.

Mihin hautakivi katosi?

Suomalaisten matkailu Viipuriin alkoi helpottaa 1960-luvulla ja Hämeenlinnassa asunut, intohimoisesti entiseen kotikaupunkiinsa kiintynyt Seppo Tikka päätti eräällä retkellään 60-luvun jälkipuoliskolla poiketa vanhasta muistista myös Jaakko

Juteinin hautaa katsomassa. Muistomerkki jalustoituneen oli poissa, mutta hän havaitsi hautakiven lojuvan vaurioituneena maassa, poissa alkuperäiseltä paikaltaan. Seuraavana kesänä sitä ei kuitenkaan enää näkynyt ja arveltiin, että kivi olisi saatettu ottaa uusiokäyttöön ja sitä kautta se olisi menetetty lopullisesti. Tämä näkemys vallitsi puolen vuosisadan ajan. Tällä vuosituhanella suomalaiset, paljolti viipuritaustaiset talkoolaiset ja harrastajat ovat tehneet valtavan työmäärän viipurilaisilla hautausmailla. Erityisesti kaupungin länsilaidalla sijain-

Juteinin hautapaasi alustallaan 1930-luvulla.

nutta Sorvalin hautausmaata on tutkittu ja kunnostettu, mutta ryhmän keskeinen henkilö, rovasti Leena Repo halusi päästä etsimään myös Jaakko Juteinin hautausmaata Ristimäellä.

Onnekas löytö

Hautausmaan tästä osasta on onnekaasti säilynyt vanha suomalaisen kartta, jonka avulla haudan sijainti selvisi suurin piirtein, ja kesällä 2018 ”sorvalilaisten” ryhmä sitten havaitsi jätemaakasasta pilkkistävän vanhan kiven, joka kaivettiin esille. Löytö osoittautui puolikkaaksi Jaakko ja Katariina Margareeta Juteinin hautakiveä. Jäljistä päätellen kivi oli poraamalla halkaistu suunnilleen keskeltä kahtia, joten jonkinlainen uusiokäyttö näyttää todellakin olleen mielessä. Mutta talkoolaisten tunnelmat olivat löydön jälkeen syystäkin huipussa!

Syksyn aikana käynnistettiin pikaisesti pohdinnat siitä, miten kiven suhteen on toimittava. Miten turvattaisiin sen säilyminen ja miten se saataisiin jollain tapaa arvonsa mukaisesti jälleen esille? Entä saataisiinko mitään tietoa kiven loppuosan eli toisen puoliskon kohtalosta?

Hattulassa toimiva Jaakko Juteini -seura ry sekä Helsingistä käsin toimiva Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry, jota Juteini itse oli vuonna 1845 perustamassa, päättivät ottaa asian hoitoonsa yhdessä mukaan lähtevien yhteistyökumppanien kanssa. Jaakko Juteini -seuran aktiivi Jukka O. Mat-

Hämeenlinnalaisen Seppo Tikan ottama kuva Juteini hautamuistomerkestä kesällä 1967.

tila kävi paikalla talkoolaisryhmän kanssa jo marraskuussa 2018. Talven aikana käynnistettiin suunnitteluprosessi, jossa arkkitehti Pertti Ålander on muistomerkkiryhmän toimeksiannosta hahmotellut uutta hautamuistomerkkiä. Se tulee olemaan kutakuinkin alkuperäisen kokoinen ja näköinen: löydetty paaden puolikas muodostaa edelleenkin vasemman puolen, mutta oikea puoli on betonia. Lisäksi tulee muistomerkin päälle koholle pienempi kivi, jossa on kaiverrettuna alkuperäisen hautapaaden koko teksti.

Kesä- ja elokuussa 2019 Viipuriin tehtiin kaksi matkaa, joilla jatkettiin paikan tutkimista ja uuden muistomerkin suunnittelua. Nyt varmistui, että kivenpuolikas oli maannut aivan Juteinin alkuperäisen hautapaikan läheisyydessä. Kivi ei siis ollutkaan hävinnyt tältä paikalta mihinkään, se vain oli peittynyt maan ja erilaisen jättemateriaalin alle. Jukka O. Mattila ja Juutilan sukuseuraa edustava Jaakko Juutila kaivoivat löytyneen

*Tuskassa turva on tuonelan retki
huoleta haudassa huokaus hetki
jossa ei rasita rauhattomuus
entisen elämän levottomuus*

kivenpuolikkaan ympäristöä ja maasta löytyi melkoinen määrä pieniä hautakiven sirpaleita. Tuli selväksi, että puuttuva puolikas ei ole säilynyt ainakaan kokonaise-

na ja voi olla niinkin, että koko toinen puolikas on särkynyt pieniksi osiksi. Paikan ympäristöä ei kuitenkaan ole tutkittu kokonaisuutena, ja löytyneen kivenpuoliskon vieressä on yhä kasa sekalaista hautausmaajätettä. Alueelle on haudattu ainakin Neuvostoliiton aikana vainajia, mutta kovin uusia hautoja läheisyydessä ei ole. Kokonaisuutena alue on nyt kutakuinkin hoitamaton.

Uusi muistomerkki tulossa

Kaikki nämä seikat vaikuttavat nyt uuden hautamuistomerkin toteuttamiseen, johon luonnollisesti on saatava paikallisten viranomaisien lupa. Kontakteja Viipurin kaupungin ja myös paikallisen kulttuuriväen suuntaan on alettu luoda. Hautamuistomerkkiprojekti etenee hyvin, suunnitelmat ovat selvät ja Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura on lupautunut kantamaan hankkeen taloudellisen päävastuun. Lopullinen toteutus on kuitenkin vielä avoinna, aikataulusta puhumattakaan.

Jaakko Juteini -seura ry:n johtoa Juteinin hautapaaden puolikasta tutkimassa Viipurin Ristimäen hautausmaalla 14.8.2019. Vasemmalta varapuheenjohtaja Jaakko Juutila, puheenjohtaja Eero Ojanen ja toiminnanjohtaja Jukka O. Mattila.

Jos kaikki sujuu hyvin, lopputuloksena on kuitenkin Suomen ensimmäisen todellisen kirjailijan, historiamme suuriin nimiin kuuluvan Jaakko Juteinin uusi muistomerkki, joka tulee olemaan Viipurissa vierailevien suomalaisten tavoitettavissa ja joka toisaalta kertoo myös Viipurin nykyisille asukkaille kaupungin vanhasta historiasta. Juteini elää edelleen!

Jaakko Juteinin uuden hautamuistomerkin suunnittelemista varten hautapaaden vasen puoli kirjoituksineen dokumentoitiin tarkoin 14.8.2019. Kuvassa näkyy valkoisena mittanauha, jonka avulla esimerkiksi kirjainkoot rekisteröitiin.

Jaakko Juteini -seura ry:n kotisivujen <http://tinyurl.com/juteiniseura> kuvitetussa historiikissa 2009–2019 kerrotaan muistomerkkihankkeen etenemisestä. Sivulla voit myös helposti liittyä tämän Suomen varhaisimman kirjailijan muistoa vaalivan nimikkoseuran jäseneksi.